

УКРАЇНСЬКА РАДЯНЬСКА ПРЕСА ПРО ВІДДАННЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ПОЛЬЩІ.

КОМЕДИЮ СКІНЧЕНО.

З приводу вирішення альянською радою амбасадорів справи Східної Галичини харківські "Вісті ВУЦВК" з 17. марта н. р. містять під повисшим наголовком наступну статтю:

Постановою "ради послів" капіталістичних держав і підписанням додаткового протоколу до Версальської угоди про східні кордони Польщі додано ще один пакт до того акту насильства капіталу над народами, що зветься Версальською угодою. Згідно з цією постановою Східна—Галичина, справа державної належності котрої весь час була невиснесеною остаточно — віддається в повну розпорядчість польської буржуазії.

Слова про право самоозначення, про виявлення волі населення Галичини, якими не раз і не два грали ся буржуазні дипломати — лишалися словами й польська буржуазія — може найнаціоналістичніша, найшовіністичніша в світі нині — визнанням суверенної Східної Галичини. Рижська угода при опріділенні західних кордонів України — викликала головним чином із військового status quo. Там, де підписували угоду з одного боку буржуазний уряд а з другого — робітничо-селянський не могло бути іншої вихідної точки.

Про справедливості чи національну територіальність буржуазії говорити не доводиться — і з боку Радянської України визнання Збруча своїм західним кордоном, як і ціла Рижська угода — була лише визнанням об'єктивного факту співвідношення сил в боротьбі між капіталом і праціниками, але ніяк не санкціонуванням зажерливих апетитів тої чи іншої групи капіталістів та їх насильницької політики. Версальська ж угода в цілому — це знуцання над правами народів — бо знуцання над усім працюючим людом всіх націй — є істинною самих капіталістичних держав — і теперішній додаток до неї лише підкреслює насильницький характер угоди в цілому.

Про волю населення Східної Галичини — красномовно говорять ті масові підстанції галицького селянства, що ними Галичина палада в осени минулого року й той бойкот виборів до польського союму, який чинили всі галицькі українські партії. Про ество політики польської буржуазії в Сх. Галичині — ще красномовніше говорять білі від цензури полоси на шпальтах української галицької преси, закриті українські школи і т. п. прояви оскаженішого шовінізму, опертого на зброю окупаційного війська. І то робились це тоді, коли офіційно Сх. Галичина не була визнана за Польщею, а лише нею окупована, коли треба було держатися в межах сиккої такої "пристойності". Що ж буде тепер, коли велетні капіталу переділяючи розсираний Європу, кинули нещасну країну на поталу польським шовіністам?

У східно-галицьких дрібно-буржуазних "політиках", що звели визвольну боротьбу галицького селянства на манівці петлюро-петрушевських авантур — безліч орієнтацій: на Англію, на Америку, на Чехословаччину на антанту в цілім.

Вони дурили народні маси — а часом і себе — байками про "справедливість", яку можна відшукати в буржуазному світі й мріяти про маленький курдупельний "самостійність", сахаючих, як чорта, більшовицької зарази. Зараз комедія "справедливості" — скінчена.

Історія же раз проває тих, хто й досі не зрозумів її декцій, хто й досі не знає, що "визволення національне" — є лише частка визволення соціального і без нього немислима.

Додаток до Версальської угоди, що освячує насильницький акт, скасує той-ж сили, що остаточно скасує і Версальську угоду в цілому — сили революції.

ЧИ НА ДОВГО?

Київський "Більшовик" з 20. марта н. р. містить під повисшим наголовком наступну статтю з приводу віддання альянтами Східної Галичини Польщі:

Великі капіталістичні хижакі, коли розпочали імперіалістичну війну, лицемірно заявили, що вони почали її во ім'я інтересів людськості та так званої цивілізації. Такі лицемірні слова казали і німецькі імперіалісти, що стояли на чолі одної групи капіталістичних держав, і французькі з англійськими, що стояли на чолі другої групи.

Брехня хижаків зробила своє діло: темні маси робітників та селян всупереч тому, до чого закликали їх більшовицькі, кинулися одні на другіх і покладали безліч трупів для доходів хижаків. Скінчилася імперіалістична війна перемогою антант на чолі з Францією та Англією. Брехню треба було підтримувати. Кинуто було брехливі слова про право кожного народу мати власну державу. Обіцяно було утворити зі Східної Галичини, що в свій час стогнала під багатом австрійського царя, окрему державу. Великі імперіалістичні хижакі вміло використували суперечності інтересів між східно-галицькими куркулями та польськими панамі магнатами і ввели за ніс ватажків східно-галицької дрібної буржуазії на чолі з доктором Петрушевичем.

Антанта обіцяла йому самостійну "Східно-галицьку українську народну республіку", але поки-що лише визначила на папері кордони майбутньої країни, на ділі-ж дала можливість польській шляхті бути повним господарем в цій злидній країні. Всі спроби галичан під проводом "рідної" буржуазії утворити об'єднані великими капіталістичними державами лад розбивалися зброєю польських панів. І українська східно-галицька дрібна буржуазія мусіла скоритися великій державі сказали їй: "Годі! — цілуй руку пана, більшого за тебе!" Постановою послів великих держав Східну Галичину визнано нероздільною частиною великої Річі Посполитої польської. Шкереберть полетіли обіцянки і Петрушевич мусів піти на угоду з шляхтою, що раз тим самим зрадивши інтереси галицьких робітників і селян.

Жорстоку науку дістали ті, котрі вірили провідствити Петрушевичови й не підтримали радянської влади, котра одла на лише може визволити галицького селянина з ярма польського магната й українського куркуля.

Галичину з наказу великих панських держав визнано нероздільною частиною Польщі. Але настане час, коли і панованню польської шляхти буде край. Тоді галицькі робітники й селяне по власній волі прилучаться до Союзу Соціалістичних Радянських Республік.

Так буде!

Жорстоку науку дістали ті, котрі вірили провідствити Петрушевичови й не підтримали радянської влади, котра одла на лише може визволити галицького селянина з ярма польського магната й українського куркуля.

Галичину з наказу великих панських держав визнано нероздільною частиною Польщі. Але настане час, коли і панованню польської шляхти буде край. Тоді галицькі робітники й селяне по власній волі прилучаться до Союзу Соціалістичних Радянських Республік.

Так буде!

РАДІКАЛЬНЕ ХРУНІВСТВО.

З Коломиї пишуть до віденського "Укр. Прапора", що там приїхав з Варшави бувший У.С.С. Іван Стояков з величезною сумою гроша з галицьких польських фондів. Зараз на другий день по приїзді він замовив у друкарні папір на 25.000 примірників часопису "Радикальний Голос", яка має появлятися з днем 1. цвітня ц. р. раз в тиждень на всімх сторінках друку. Стояков відбуває потайки наради з деякими членами селянсько-радикальної партії і відгрожує всім, що сльають його роботу, польським криміналом.

Товариші! Памятайте, що місяць май є місяцем несення памочі "Українським Робітничим Вістям"!

УРЯД ПАШІЧА І НЕЗАЛЕЖНА РОБІТНИЧА ПАРТІЯ ЮГОСЛАВІ.

Спроба югославського уряду Пашіча унеможливити на підставі закону про охорону держави існування недавно заснованої Робітничої Партії не вдалась.

Білгородський суд видав вирок, який означав поразку уряду.

Справа почалась з того, що поліція сконфіскувала те число "Радника" ("Робітника"), в якому були надруковані програма нової партії і статут, та на підставі закону про охорону держави віддала центральний комітет Незалежної Робітничої Партії під суд. Обвинувачення будувалося так: Незалежна Робітничка Партія підлягає на підставі закону про охорону держави переслідуванню і розгону, бо вона заснована видатними членами вже забороненої Комуністичної Партії Югославії.

Як доказ, що Незалежна Робітничка Партія є ніщо інше, як саме заборонена Комуністична Партія, наводилось в обвинуваченню, що Робітничка Партія заснувалася в той час, як істнує Соціалістична Партія, в яку ніхто з фундаторів не заволив вступити.

Але цього одного доказу для поліції було замало. Вона додала до обвинувачення ще постанову уряду з 23. мая 1921 р. про профспілки для того, щоб дати судові доказ тому, що членам забороненої Комуністичної Партії дозволяється провадити діяльність лише в профспілках, а що всяка інша громадська діяльність для них заборонена.

Таким чином югославська поліція додержується погляду, що члени Комуністичної Партії, розгромаєної урядом в грудні 1920 року, позбавлені всіх громадських і політичних прав і що вони не користуються захистом конституції і решти всіх законів. Для комуністів, мовляв, є один закон — це карний закон про охорону держави.

Як приклад найбільшого "злочину" Незалежної Робітничої Партії поліція зачитувала на суді ту частку програми, в якій говориться про боротьбу проти шовінізму і про необхідність братерського об'єднання балканських народів в Соціалістичній Федеративній Балканській Республіці.

Мілошан Поповіч.

Білгород, 22. II. 1923.

ВІДОЗВА ГОЛОВНОЇ РАДИ У.С.Д.П.

Головна Рада Української Соціал-Демократичної Партії (Сх. Галичини, Волині, Холмщини, Підляшся і Полісся) виділа відозву до українських працюючих мас, в котрій читаємо:

"Партійний З'їзд Української Соціал-Демократичної Партії (У.С.Д.П.), що відбувся 18. березня (марта) цього року, ризик поставити нашу партію на прямий соціалістичний шлях, це значить надати їй пролетарське класове обличчя та порвати з усякою угодовою політикою давань, хитань та співпраці з буржуазією, яка йде в розріз з інтересами працюючого населення.

Від сьогоднішня наша партія буде виразницею чисто пролетарської класової боротьби, це значить політика і робота Української Соціал-Демократичної Партії (У.С.Д.П.) буде спиратися на досвідів пролетарської боротьби та класових змагань і йтиме до своєї мети — повалення капіталістичного устрою — слідами вчителів революційного, наукового соціалізму.

Товариші! Страшне лихоліття переживають працюючі маси на цілому світі. Старий лад, опертий на капіталістичному визиску, порохнявіє і валиться. В останніх судорогах, щоб спинити свій неминуний упадок, він викликає чимраз то більшу нужду й лихоліття працюючих мас. Це відчувають і ми. Збанкрутували цілковито всі ті, що до недавня манди Вас, що прийде якась антанта і визволить Вас. Ту-

но-міщанська українська преса обіцявала скорі та сприведливе вирішення. Всіх, хто голосив противне і накликував працюючі маси не надіятися на антанту, бо визволення працюючих прийде тільки тоді, коли вони віднесуть перемогу над богатами, себто коли пролетаріят повалить буржуазію, тих усіх та сама дрібноміщанська преса клеймила зрадниками.

Також закликали Вас до виборів до польського союму! І одною лавою пішла Волинь, Холмщина, Підляшся та Полісся до виборів — вислали своїх послів та ці посли їх обманули, бо замість боронити інтересів своїх виборців — почали робити коншахти й підпомагати уряд буржуазної Польщі, цей уряд, що накладає тяжкі податки, переводить колонізацію, ухвалює закони, які звертаються проти робітничих мас і працюючого селянства.

Проти спільного ворога, що не признає ні вітчини ні тих гарних фраз демократизму, які сам годиться, — а йде на цілому світі спільним одностічним фронтом проти працюючих мас — треба протиставити такий же спільний одностічний фронт працюючих усього світа. Це одностічний явний і правильний шлях, що веде до перемоги.

ЛЕСЯ УКРАТНКА.

(50-літній ювілей з дня народження.)

Імя Лесі Українки лише недавно, після революції стало відомим широким українським колам, а до того про неї знала тільки невелика купка української інтелігенції, що і в час царату стежила за українським друкованим словом. Це були переважно переддипломати "Раді", "Літературно-Наукового Вістника", "Давону" та інших українських часописів. Та останніх було, кажу знову, дуже обмежене число. Товариж Л. Українки друкувалася тільки в часописах і не були до революції розповсюджені серед широкого кола читачів.

Революція виклинула на українській книжковий ринок не мало письменників, поетів і поетиків з ріжними "школами" та "напрямами". Сонми імпресіоністів, імажністів, футуристів, контруктивістів і іншіх, без числа забивали "формами", змістами, а часто і відсутністю того й другого переляканого читача.

Де-не-де з під цілих ярусів А. Блоків, Бєсеніних, та інших побачив книжкою Лесі Українки "Поєми" чи "В каталогах", видані державним видавництвом в Києві. До одної з них ("Поєми") П. Филипович подав і передмову, та остання не дає читачеві широкого загально, поняття про авторку. П. Филипович лише кинув, що Леся Українка вкупі зі своїми творами піднялася на снігову гору, куди досягти може хіба лише Л. Старшиця-Черняхівська та сам П. Филипович, звідки він і поглядає на творчість Л. Українки, як на "ідейні надбавки і красу богатства словесного".

Замість такого розглядання "ідейних надбав", що лишилися на поетку, спробуємо краще зупинитися на тих матеріальних соціально-економічних процесах, що відбувались тоді на Україні та на фактах із життям Л. У., і в зв'язку з цим вказати причини, що опреділили характер творчості поетки.

Промисловий капіталізм, що до 70—80 років був придушений поміщицько-кріпачницьким відносинами з посіданням дворянами як земельної власності, так і живих робочих дупі, став буйно рости. Казкові степи, що до цього часу були улюбленими темами для пера українців та народників, тепер стали ризати зовсім і поперезелініли. Вугілля і рудні богатства Донбасу та Кривого рога примусили капіталістів, як російських так і закордонних вкладати туди великі капітали. Появився промисловий пролетаріят. Розвів капіталізму зачепив і село.

Всі ми тепер переконалися, що ті обіцянки та кличі патріотичної буржуазії, затемнювали, розбивали та розднували нас, всі вони були в інтересі класу визискувачів і капіталістів-панів та допомогли їм закріпити своє пановання всюди там, де робітництво й селянство дало себе захопити тим облудним націоналістичним кличем буржуазії та її вірних наймитів.

Не зважаючи на банкрутство, наймити капіталізму — дрібно-міщанські українські партії, на яких стоїть так звана Народна Трудова Партія — зі своїм органом "Громадським Вістником" — і далі накликують працююче населення Східної Галичини, Волині, Холмщини, Підляшся та Полісся до якогось нового, ближше не означеного, національного фронту, вони далі міркують над тим, як краще туманити несвідомі працюючі маси українського народу.

Та дарма! Працюючі маси переконалися вже про вардистість клівчів, які годяться до шакраї! Банкроти і шахраї, які що інше пишуть, а що інше думають і роблять — не знайдуть вже більше послуху! І тому місце працюючих у українських мас села й міста в рядах тих, що йдуть шляхом завзяті боротьби проти богатих і пануючих."

Між отакими українськими аристократами росла молода Ларіса. Творчість її того періоду більше переповнена особистістю тугою:

До того, значок гарно чужі мови, вона перекладає вірші Гайне, у котрого і запозичала форму.

Та скоро надолі Ларісі культурні іграшки українофілів.

Бо ті — а журю, як кажуть, дуріли, а вона була хора і не могла завжди бути з ними.

Відкопавши попенілі самотності Леся критично обмірковувала, дилічилася збоку, роботу культурністів.

1895 р. Ларіса Петровна поїхала до М. П. Драгоманова у Софію (Болгарія). Недовго поїхала там; навіть і году не пройшло, як дядько вмер і вона знову повернулася на Україну. Після зустрічі з соціалістичним дядьком, Леся Українка вже не бере головними мотивами своєї поезії індивідуальних переживань, як то було раніш, але звертає головну увагу на моменти соціальні. В розмовах з дядьком вона побила насильно це не розв'язте сучасне.

Леся Українка вже виразно бачить, що в сучасному суспільстві панує ало соціального і національного гнету. І поруч із співими про чарі кохання, про темні ночі, ясні зорі та дівочі любові, що були лейтмотивом українських поетів пролунав голос ненависті:

"Невже на всі великі події На все у вас одна відповідь є — Молчання, сліпоту та дитячий мрій Більш ні на що вам снаги не стає."

Так обізналася вона до тодішнього громадянства, а сама тимчасом не спала та організувала круг себе молоді поступові сили інтелігенції. Її законами утворено було у Києві "Українську соціал-демократичну групу" 1896 р.

Починаючи з 1900 року Леся Українка не жила на Україні а їздила то на Кавказ то в Італію на курорти.

1906 року, коли під натиском революції уряд зробив покращення українським організаціям, Леся Українка приймала живу участь в Київській "Прогресіт".

Але сухотки знову примусили її жити літом на Кавказі, а зимою в Єгипті. Там щоб заробити, вона читала на англійській та французькій мові лекції по 4—6 годин в день та скільки не намагалася поетеса втримати себе існування, все таки не змогла: 1913 року 1. серпня вона померла на Кавказі.

Весь життя її було повне боротьби з хворобою. Але до самої смерті — Леся Українка не падала духом.

Писання її — були цілком новим явищем в українській літературі.

Дати оцінку цьому явищу в повній мірі — завдання не по розмірам газетної статті. Важко лише відмітити зараз, в день 50 років з дня її народження, що її писання були струментом свіжого повітря в старій українській літературі і підготували не в малій мірі можливість явлення на місці останної — літератури тої класи, до якої часто зверталася поетеса в своїх творах.

С. Божко.